

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի 2014թ. գիտական և գիտակազմակերպական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին

I. Կարևորագույն արդյունքները

«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկ. ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում գնահատվել է հարկային վարչարարության արդյունավետության մակարդակի բարձրացման համար հարկային բարեփոխումների «արժեքը» և նպատակը՝ հարկային ստուգումների իրականացման գործընթացներում: Խթանող հարկային քաղաքականությունը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում պետության և հարկ վճարողի միջև: Հիմնավորվել է հարկերի հավաքագրելիության, հարկ վճարողների և հարկային մարմինների փոխազդեցության արդյունքը: Հաշվի է առնվել, որ խոշոր հարկ վճարողների մոտ հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման խնդիրը նպաստում է մրցունակ հարկային համակարգի ձևավորմանը ՀՀ-ում, ինչպես նաև՝ հարկային պարտավորությունների կատարողականությանը:

Հրատարակվել են. Յու.Սուվարյանի «Տնտեսություն, գիտություն, կրթություն», Ռ.Սարինյանի «Ուրվագիծ հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության» (1 և 2 մաս.) գրքերը: Թ.Մանասերյանի «Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագծեր» մենագրությունում վերլուծվել են երկրի տնտեսական անվտանգության ապահովման ռազմավարության հիմնահարցերը, ներառյալ ազգային շահերը, պետության դերը համարժեք ռազմավարության մշակման և կիրարկման գործում: Տ.Հարությունյանի «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» գրքում առաջին անգամ ամբողջական ձևով դիտարկվում են տարբեր երկրներում ձևավորված հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման հիմնական մոտեցումները, դրանց վերաբերյալ կիրառվող հարկաբյուջետային քաղաքականության առանձնահատկությունները, հարկային բեռի բաշխման և դրանց տեղափոխման առանձնահատկություններն ու թերությունները: ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վ.Հարությունյանի խմբագրությամբ Ա.Զատիկյանի, Ա.Դանիելյանի «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների գործունեության կարգավորման ուղիները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում» գրքում հետազոտվել են ՓՄՁ-ների գործունեության հայեցակարգային և մեթոդաբանական հիմնախնդիրները, առաջարկվել են հակաճգնաժամային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գիտականորեն հիմնավորված կառուցակարգեր, արվել են առաջարկություններ ՓՄՁ-ների գործունեության կառավարման և հմտությունների կատարելագործման արդյունավետության բարձրացման ուղղությունների վերաբերյալ:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված հիմնական արդյունքները

1. «Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) «Հակաճգնաժամային միջոցառումներն աշխարհում և Հայաստանում» (ղեկ. ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում բացահայտվել է, որ համաշխարհային տնտեսության մեջ առկա են մի շարք տնտեսական և քաղաքական ռիսկեր,

որոնք ազդում են առանձին տարածաշրջանների, ինչպես նաև երկրների տնտեսության վրա:

Համաշխարհային տնտեսությունն առաջիկա տարիներին մինչև 2020թ.-ը կզարգանա դանդաղ տեմպերով, դեռ ավելին սպասվում են նաև մի շարք բացասական զարգացումներ՝ պայմանավորված Ռուսաստանի Դաշնության դեմ ԵՄ-ի, ԱՄՆ-ի և Ճապոնիայի կողմից Ուկրաինայի հարցում կիրառված պատժամիջոցների հետ:

Մյուս կողմից թերթաքարային նավթի և գազի արդյունահանման և էներգետիկայի բնագավառում տեղի ունեցող հեղափոխության, ինչպես նաև մի շարք արաբական երկրներում առկա պատերազմական իրավիճակի և OPEC-ի կողմից նավթի գների անկման անկառավարելիության արդյունքում աշխարհում նավթի գները կտրուկ անկում են ապրում: Վերջինս կազդի ՌԴ տնտեսության վրա, որի տնտեսական աճը 2014թ-ին կկազմի 0.2%, իսկ 2015թ.-ին 0.5%, ըստ ԱՄՀ կանխատեսումների: Սա հանգեցնելու է նաև ՀՀ տնտեսության մեջ աճի տեմպերի անկման և մի շարք բացասական զարգացումների, որը միայն կարող է կոմպենսացվել ԵԱՏՄ անդամակցության դրական զարգացումների արդյունքում: Այս համատեքստում չնայած չի խոսվում լուրջ և ահագնացող ճգնաժամային երևույթների մասին, բայց, այնուամենայնիվ, մի շարք տնտեսական ցուցանիշներ կրկնում են 2008-2009թթ. միտումները, որը փաստում է նախաճգնաժամային իրավիճակի, ինչպես նաև դրանց դեմ տարվող հակաճգնաժամային կանխարգելիչ միջոցառումների անհարժեշտության մասին:

2) «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկ. ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում

Հաշվարկվել են հարկային վարչարարության ցածր մակարդակը, որը նպաստում է ՀՀ-ում ստվերի առաջացմանը: Ներկայացվել են գործարար միջավայրին խոչընդոտող գործոնները, մասնավորապես հիմնավորվել է հարկային դրույքաչափերի նվազեցման անհրաժեշտությունը ԵՏՄ ինտեգրացիոն գործընթացներում, առաջարկվել է ՀՀ հարկային համակարգում ներդնել հարկային ներդաշնակեցման քաղաքականություն՝ ըստ հարկատեսակների, հարկային դրույքաչափերի, ինչպես նաև վերանայել ՓՄՁ-ների հարկման մեխանիզմները: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ գիրք:

3) «ձեռնարկատիրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկ. տ.գ.թ. Ա.Թամազյան) թեմայում ամփոփված են գիտական հետազոտությունների արդյունքները՝ նվիրված ձեռնարկատիրական գործունեության, ինչպես նաև այդ գործունեության երկու կարևոր բաղադրիչների՝ մրցակցության և ձեռնարկատիրական ռիսկի, տեսական և մեթոդաբանական հիմնախնդիրների լուսաբանմանն ու վերլուծությանը: Քննադատական մոտեցում ցուցաբերելով մասնագիտական գրականության մեջ առկա տեսակետներին, մի շարք հարցերի շուրջ ներկայացվել է նաև մոտեցումներ՝ ձեռնարկատիրության, մրցակցության և ձեռնարկատիրական ռիսկի հետ կապված՝ հիմնարար հասկացությունների սահմանումների և տնտեսական օրենքների ու օրինաչափությունների մեկնաբանության հարցում, ինչպես նաև մշակվել ու առաջարկվել է ձեռնարկատիրական ռիսկի քանակական ու որակական գնահատման ամփոփ մեթոդաբանություն: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ մենագրություն:

4) «Հարկային բեռի գնահատման հիմնահարցերը և հավասարաչափ բաշխման խնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկ. տ.գ.թ. Գ.Կիրակոսյան) թեմայում քննարկվել են հարկային քաղաքականության մշակման և իրականացման, հարկային վարչարարության կազմակերպման, ինչպես նաև հարկային բեռի արդարացի և հավասարաչափ բաշխման

հիմնահարցերը: Ներկայացվել են այն սկզբունքները և հիմնադրույթները, որոնք պետք է ընկած լինեն հարկային համակարգի ձևավորման հիմքում: Վերջին տարիներին ՀՀ-ում իրականացված հարկային վերափոխումների վերլուծության հիման վրա բացահայտվել են դրանց միտումներն ու առանձնահատկությունները: Գնահատվել է հարկային բեռի ազդեցությունը տնտեսության վրա, և ներկայացվել են դրա հավասարաչափ և արդարացի բաշխման մոտեցումները: Թեմայի վերաբերյալ լույս է տեսել մեկ գիրք::

5) «**ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակի բարելավման հիմնախնդիրները՝ հա-կաճճաժամային արդյունավետ մեխանիզմների մշակման համալրաբարձրում**» (ղեկ. տ.գ.թ. Վ.Խաչատրյան) թեմայի շրջանակներում մշակվել է «Համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի մակրոտնտեսական ազդեցություն՝ խոցելիություն սկզբնական պայմանների առկայությամբ» հայեցակարգային մոդել: Առաջարկված մոդելի շրջանակում անդրադարձ է կատարվել դեպի ՀՀ իրական հատված համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման հինգ մեխանիզմներին՝ արտահանման ապրանքների հիմնական խմբեր, ուղղակի օտարերկրյա ներդրումներ, ընթացիկ պետական կառավարման տրանսֆերտներ, գործոնային եկամուտներ, ընթացիկ մասնավոր տրանսֆերտներ և զբոսաշրջություն, ինչպես նաև տնտեսության հիմնական սուբյեկտների սկզբնական պայմաններում: Վերլուծության արդյունքների հիման վրա առաջարկվել է բարձրացնել տնտեսության ճկունության աստիճանը՝ տնտեսական հիմքի բազմազանության ապահովման միջոցով, առաջնությունը տալ թեթև արդյունաբերությանը և այլ աշխատատար, ցածր տեխնոլոգիական ոլորտների զարգացմանը՝ մի շարք սոցիալական խնդիրներ լուծելու նպատակով, խրախուսել և իրականացնել այնպիսի միջոցառումներ որոնք կհանգեցնեն տեղական արտադրանքի սպառման ծավալների աճին, ինչպես նաև նպաստել ցածր տեխնոլոգիական ոլորտներում «արդյունավետություն փնտրող» օտարերկրյա ընկերությունների ներգրավմանը:

2. «**Տնտեսության իրական հափվածի հիմնախնդիրները**» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) «**ՀՀ ագրարային ոլորտի արտադրական գործընթացների տնտեսավարման ձևերի կարգավորման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները**» (ղեկ. տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում վերլուծության է ենթարկվել մի քանի տարիների կտրվածքով վերամշակող կազմակերպությունների արտադրական կարողությունները և դրանց ենթակառուցվածքների զարգացման հնարավորությունները: Վերլուծության արդյունքները վկայում են, որ աճել են հիմնական գյուղատնտեսական արտադրանքների արտադրությունը, որն իր հերթին մեծացնում է վերջիններիս առաջարկը ներքին շուկայում առանձին արտադրանքների համար՝ ստեղծելով արտահանման հնարավորություններ, ինչպես նաև ներմուծվող արտադրանքները փոխարինել հայրենական արտադրանքով: Քանի որ Հայաստանն ունի մի շարք ոլորտներում սննդամթերք արտադրող մրցունակ դառնալու ներուժ, կապված տարբեր արտադրատեսակների (միրգ, բանջարեղեն, կաթնամթերք, ալկոհոլային խմիչքներ, բուսական թեյեր և այլն) հետ, որոնք ունեն պահանջարկ ԱՊՀ և այլ երկրներում:

Ըստ ուսումնասիրությունների, պարզվում է, նաև որ անհրաժեշտ է պետական հովանավորությամբ գործող կազմակերպություններին տալ արտահանման խթանման հետազոտությունների կատարման կարևոր դերը՝ համայնքներում տեղական բիզնեսի զարգացման նպատակով: Հատկապես համայնքային և միջհամայնքային կոոպերացիայի միջոցով փոքր հզորությամբ վերամշակող, մատակարարող և այլ սպասար-

կումներ իրականացնող կոոպերատիվների և ասոցիացիաների ստեղծումը խիստ այսօր օգտակար է և այժմեական: Գյուղական կոոպերատիվների զարգացման միջոցով են օժանդակություն ստացել անասնապահությամբ զբաղվող տնտեսությունները, կատարվել են բիզնես ներդրումներ և կազմակերպվել են թարմ կաթի հավաքման միավորումներ:

Հանրապետությունում ագրարային ոլորտի կարգավորման գործում կարևոր տեղ ունի նույնպես օրգանական գյուղատնտեսությունը, որը զարգացնելու համար անհրաժեշտ են՝

- պետական ծրագրերում, մասնավորապես՝ ագրարային ոլորտի առաջնային ուղղություններում օրգանական գյուղատնտեսության կայուն դիրքի պահպանում և պետական աջակցության շրջանակներում՝ դրանց ներառում,

- նպատակային վարկերի կիրառմամբ օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման խթանում,

- ագրարային ոլորտում իրականացվող վարկային ծրագրերում օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման բաղադրիչների նախատեսում և կիրառում,

- օրգանական գյուղատնտեսության արտադրանքի իրացման երաշխավորված մեխանիզմների ստեղծում,

- միջպետական մակարդակով էկոլոգիական գյուղատնտեսության արտադրանքի արտահանման հնարավորությունների ստեղծում,

Անհրաժեշտ է լայնորեն օգտագործել պետական ռեսուրսները, միջազգային դոնոր կազմակերպությունների դրամաշնորհները, իսկ ներգրավված փոխառու միջոցները ուղղել գյուղացիական տնտեսություններին, կոոպերատիվներին տրամադրվելիք վարկային և այլ տիպի ֆինանսավորման հնարավորությունների ընդլայնմանը:

Թեմայի վերաբերյալ լույս է տեսել 7 հոդված:

2) «Հազվագյուտ տարրերն ու հողատարրերը Հայաստանի Հանրապետության հանքավայրերում, դրանց արդյունահանման ու տնտեսական արդյունավետության հիմնախնդիրները» (ղեկ. երկր.հանք.բանական գ.դ. Հ.Ավագյան) թեմայում հետազոտվել են մետաղական օգտակար հանածոների 34 հանքավայր-հանքաերևակումներ, որոնցից.

Հետազոտության արդյունքով պարզվել է, որ ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների հանքավայրերը բավականին հարուստ են ինչպես հազվագյուտ տարրերով, այնպես էլ հազվագյուտ հողատարրային մետաղներով՝ լանտանոիդներով: Վերջիններս, բացառությամբ սկանդիումից, հիմնականում տարածված են երկաթաքարային հանքավայրերում ու հանքաերևակումներում, որոնցից ոչ մեկը դեռևս չի շահագործվում:

Սկանդիում հողատարրային շատ թանկարժեք մետաղը կորզելի քանակներով հայտնաբերված է նաև Քաջարանի պղնձամոլիբդենային հանքավայրում, սակայն հանքավայրի շահագործման և հանքահարստացման գործընթացներում այդ շատ թանկարժեք մետաղը չի կորզվում և ամբողջությամբ թափվում է պոչամբարներ՝ թունավորելով բնական միջավայրը և վտանգելով մեր բնակչության կյանքը:

ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների հանքավայրում հայտնաբերված են 27 հազվագյուտ տարրեր և 14 հազվագյուտ հողատարրեր:

Շահագործվող և շահագործման պատրաստվող հանքավայրերում առկա 41 հազվագյուտ տարրերի և հողատարրային մետաղների արժեքը (մեկ տարվա կտրվածքով) կազմում է 24 մլրդ 69,99 մլն դոլար, որոնցից 14 հողատարրային մետաղներին՝ 17

մլրդ 297,7 մլն դոլար: Նշենք, որ նշված հազվագյուտ տարրերի գերակշիռ մասը շահագործվող հանքավայրերում փոշիացվում է (չի կորզվում և թափվում է պոչամբարներ): Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի կողմից տարեկան փոշիացման ենթարկվող սկանդիումի քանակը 2013թ.-ին կազմել է 96,48տ, որի արժեքն էլ 2011թ. գներով կազմել է 503,3 մլն դոլար:

Հաշվարկները ցույց են տալիս, որ ՀՀ շահագործվող և շահագործման պատրաստվող հանքավայրերի բարբարոսաբար շահագործման հետևանքով տարեկան ունենում ենք (կունենանք) ավելի քան 31 մլրդ դոլարի կորուստ և դա էլ այն պարագայում, երբ հաշվի չեն առնվում հիմնական օգտակար տարրերի (պղնձի, մոլիբդենի, ոսկու, արծաթի) թերկորզման հետևանքով տեղի ունեցող կորուստները:

Հետազոտվող թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ մենագրություն:

3) **«Հայաստանի Հանրապետության տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացները (ՀՀ Մաքսային միություն)»** (ղեկ. տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Հայաստան Մաքսային միությանը Հայաստանի անդամակցության ընձեռած հնարավորություններն ու մարտահրավերները:

Հատուկ ուշադրություն է դարձվել այն հանգամանքին, որ ընդամենը երեք տարվա պատմություն ունեցող Մաքսային միությունը միտում ունի վերածվելու Եվրասիական տնտեսական միության: Այս համատեքստում, տնտեսական շահերը հաշվի առնելով, Հայաստանը կարող է լինել Մաքսային միությունը ձևավորողների և նախաձեռնողների շարքում, քանի որ այդ շրջանակներում ինտեգրացիային ակտիվ մասնակցությունը որպես համահիմնադիր, անհամեմատ ավելի նախընտրելի են, քան հետագայում ձևավորված միության պահանջներին արձագանքելը: Մյուս կողմից, Եվրասիական գործընթացը ոչ միայն չի հակասում Մաքսային միության շահերին, այլև, հակառակը, կարող է օգնել ավելի լավ իրացնելու երկրների մրցակցային առավելությունները, այդ թվում ԵՄ շուկաներում, և էլ ավելի ուժեղացնել դիրքերը միջազգային ասպարեզում:

Ուսումնասիրվել է նաև ԵՄ-ի և նրա առանձին անդամների հետ տնտեսական և քաղաքական հարաբերությունների ամրապնդումը, որը հնարավոր է հատկապես չօգտագործված հնարավորություններն իրացնելու նպատակով: Ուշադրություն է դարձվել զարգացած և զարգացող երկրների քաղաքական և տնտեսական պայմանների տարբերություններին, ինչը վերջիններին հնարավորություն չի տալիս ոչ միայն իրականացնել իրենց մրցակցային առավելություններն արտաքին շուկաներում, այլև հաջող մրցակցել դրսից եկող սուբսիդավորված ապրանքների և ծառայությունների արհեստականորեն իջեցված գների հետ: Հատուկ ուսումնասիրության առարկա են դարձել այն գործոնները, որոնք որոշում են հետխորհրդային երկրների դերը համաշխարհային տնտեսությունում՝ միջազգային առևտրի փոփոխվող պայմաններում, և որոնք ակտուալ են դարձել նոր տնտեսակարգի ձևավորման հարցում:

3. **«Ծառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ»** ուղղության հետազոտվող թեմաներից է.

1) **«Էլեկտրոնային կառավարման համակարգի և տեղեկատվական հասարակության զարգացման սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»** (ղեկ. տ.գ.թ. Հ.Մարկոսյան) թեմայում ուսումնասիրվել են էլեկտրոնային ծառայությունների զարգացման ժամանակակից միտումները, հասարակության և պետության տեղեկատվական զարգացման և պատրաստվածության գնահատման հիմնահարցերը, էլեկտրոնային ծառայությունների օգտագործման ինտենսիվության բնութագրերը: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ, ըստ էության, գոյություն չունի տեղեկատվական

հասարակության կայացվածության գնահատման համընդհանուր ընդունելի մեթոդաբանություն: Որպես այդպիսին կիրառվել է կայացած տեղեկատվական հասարակության պայմաններում տարբեր ինտերնետ ծառայությունների օգտագործման ինտենսիվությունը, ինչը հնարավորություն կտա համեմատման միջոցով գնահատել կայացման փուլում գտնվող հասարակության կայացվածությունը: Պարզվել է, որ կայացած հասարակության պայմաններում հանրության շուրջ 61%-ն օգտվում են օնլայն բանկային ծառայություններից, 71%-ը կատարում են օնլայն գնումներ, 25%-ը մասնակցում են բարեգործական ակցիաներին, 67%-ը օգտվում են էլեկտրոնային կառավարության ռեսուրսներից, 27%-ը իշխանության հետ շփումներում օգտագործում են էլեկտրոնային կապի միջոցները, 14%-ը վարում են սեփական էջը, բլոգը կամ կայքը, իսկ 55%-ը մասնակցություն են ցուցաբերել ինտերնետ մեդիա բովանդակության ստեղծմանը: Նախնական ուսումնասիրությունների համաձայն նշված ցուցանիշների մեծությունը ՀՀ-ում 3-5 անգամ փոքր է, ինչը ցույց է տալիս զարգացման մեծ բացի մասին: Էլեկտրոնային կառավարության պատրաստվածության գնահատման համար կիրառվում են տարբեր չափանիշներ և ցուցանիշներ: Չնայած վերջին տարիներին Հայաստանում էլեկտրոնային կառավարության ներդրման ոլորտում ձեռնարկվել են զգալի քայլեր Հայաստանը 190 երկրների շարքում էլեկտրոնային կառավարման պատրաստվածության 0.4997 ցուցանիշով գրավում է 94-րդ հորիզոնականը: Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ ետխորհրդային երկրների շարքում Հայաստանի դիրքերը բավականին թույլ են, քանի որ Հայաստանից ցածր վարկանիշ ունեն այնպիսի երկրները, ինչպիսիք են Ադրբեյջանը, Ղրղզստանը, Տաջիկստանը և Թուրքմենիան: Դա նշանակում է, որ այդ քայլերը դեռևս բավարար չեն համաշխարհային մասշտաբով բարձր գնահատականներ արձանագրելու համար:

2) «Սոցիալական և ժողովրդագրական անվտանգության ապահովման նախադրյալները ՀՀ-ում» (ղեկ. տ.գ.դ. Թ.Մանասերյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Հայաստանում սոցիալական և ժողովրդագրական անվտանգության ապահովման նախադրյալները, որոնց ձևավորումը պայմանավորված է սոցիալական և տնտեսական բարեփոխումների անհրաժեշտությամբ: Ըստ այդմ, հաշվի է առնվել բարեփոխումների բովանդակությունը, ինչպես նաև դրանցում առկա հետևյալ գործոնները.

- բնակչության ծերացումը (ՄԱԿ-ի դասակարգմամբ Հայաստանը համարվում է աշխարհի արագ ծերացող երկրներից մեկը: Եթե 1990թ. ՀՀ-ում 65 և բարձր տարիք ունեցող բնակչության թվաքանակը կազմել է 11%, ապա 2020թ. այն կկազմի 19,6%, իսկ 2050թ.՝ 27,9% (աղբյուրը՝ 1998թ. սեպտեմբերի 15-22 Իսրայելում տեղի ունեցած «Կենսաթոշակային բարեփոխումներ» սեմինարի նյութեր),

- սեփականաշնորհման (ներառյալ նաև սոցիալական ոլորտի) նկատմամբ աճող հետաքրքրությունը,

- շուկայի զարգացումը, որն առաջ է բերել աշխատուժի նկատմամբ մեծ ուշադրություն,

- այսպես կոչված «ոչ ֆորմալ ոլորտի» աճը, որն անպաշտպան է թողնում բնակչության մեծ մասին:

Կենսաթոշակային ապահովության համակարգի բարեփոխումներն ուսումնասիրելիս հաշվի են առնվել նշված գործոնները: Կենսաթոշակային ապահովության համակարգի հիմնական խնդիրն է երաշխավորել համարժեք փոխհատուցում այն աշխատող-

ներին, որոնք ելնելով իրենց տարիքից եկամուտ ստանալու համար այլևս չեն կարող աշխատել: Կենսաթոշակային համակարգի գործունեությունը կարող է կամ նպաստել, կամ էլ, ընդհակառակը, խոչընդոտել տնտեսության երկարատև զարգացումը, որն էլ իր հերթին, պայմանավորում է ինչպես աշխատող բնակչության, այնպես էլ թոշակառուների ապագա եկամուտները:

Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ Հայաստանում գործող կենսաթոշակային ապահովության գործող համակարգը գնահատվում է որպես անարդյունավետ և թանկարժեք: Կենսաթոշակների վճարման համար կատարված ծախսերի բարձր մակարդակն առաջ է բերում մտահոգություն, քանի որ այն հանգեցնում է աշխատավարձից կատարվող հատկացումների ավելացման, և համապատասխանաբար, ձգտում թաքցնելու զբաղվածների թվաքանակը: Այսինքն, չնայած իրականացվող բարեփոխումներին, կենսաթոշակային ապահովության առումով հանրապետությունում իրավիճակը դեռևս մնում է լարված: Հայաստանում միջին կենսաթոշակը կազմում է հանրապետության միջին աշխատավարձի 24% և կենսամիջոցների նվազագույնի, կամ՝ այսպես կոչված սպառողական զամբյուղի ընդամենը՝ 10% - ը:

4. «Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության» ուղղության հետազոտվող թեման է.

«Հայ տնտեսագիտական մտքի արդի ընթացքի ուրվագծեր: Հայ տնտեսագետներ» (ղեկ. տ.գ.դ. Ռ.Սարինյան) թեմայի շրջանակներում վերջին տասնամյակների ընթացքում պարբերաբար անդրադարձել են արդի հայ տնտեսագիտական մտքի կացությանը, փորձել «տեսություն» կոչված ակնարկների ձևով ուրվագծել կատարվող տեղաշարժերը: Բնականաբար ժամանակի հոսքի մեջ փոխվել են նրանում կատարվող արժարժումների շրջանակները: Սկզբում ավելի շատ, այսպես կոչված, շուկայական տնտեսության «մուտքի» և շարժման ուղղության, ավելի ուշ վրիպումների ու եթե-ների և իրողությունների ու ինքնաճանաչման հարցերն էին: Կատարվող տարընթաց գործընթացները տեղադրվում են հին ու նոր տեսություններում, այդպես էլ չամբողջանալով որպես որոշակի համակարգ, մարելով հայացքների բազմազանության ոլորտներում: Որոնումները խճճված են ինչպես և սրանից երկու տասնամյակ առաջ: Տնտեսական կյանքի արդի կացությունը, նոր տնտեսաձևերի ու գործառույթների ներհոսքը պայմանավորեցին բեկման շրջանին բնորոշ նոր թեմատիկ ոլորտների ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը, փորձելով հասարակության տնտեսական պահվածքը ընթերցել նորագույն ուղղությունների մեկնություններում: Սակայն տնտեսագիտական միտքը միշտ չէ որ ուղղություն է տալիս տնտեսական տեղաշարժերին, պայմանավորում նրանում կատարվող փոփոխությունները:

Թեմայում վերլուծվող նյութը որոշակի պատկերացում է տալիս նորագույն շրջանի հայ տնտեսագիտական մտքի՝ այդ անհետազոտ ոլորտի դիտակետերի, նոր որոնումների, սահմանազատումների ու շարժման ընթացքի վերաբերյալ: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է երկու գիրք:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված հիմնական արդյունքները

1) «Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» (ղեկ. տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում իրականացվել է ինչպես համախառն, այնպես էլ ներքին և արտաքին պետական պարտքերի ժամանակագրական վերլուծություն՝ առանձնացնելով պետական պարտքի կառավարումն անկախությունից հետո և արդի ժամանակաշրջանում

Վերլուծության է ենթարկվել ՀՀ պետական պարտքի և պետական բյուջեի փոխկապակցվածությունները, ՀՀ պետական պարտքի կանխատեսման հնարավորությունը: Քննարկվել են ՀՀ պետական պարտատոմսերի շուկայի ձևավորման ու զարգացման տնտեսական նախապայմաններն ու իրավական հիմքերը, մասնավորապես պետական պարտատոմսերի շուկայի առանձնահատկությունները և դրա գնահատման մոտեցումները: Յուրյ է տրվել, որ վերջին տարիներին ներքին պետական պարտքի կառուցվածքում արձանագրվող հիմնական միտումը միջնաժամկետ պետական պարտքի մասնաբաժնի աճն է, ինչը կարող է հանգեցնել նաև պետական պարտքի անկայունությանը: Արտաքին պետական պարտքի կառուցվածքում կարևորագույն միտումը ճգնաժամային տարիներին երկկողմանի վարկերի մասնաբաժնի ավելացումն է, ինչը հանգեցնում է առանձին երկրներից կախվածության մեծացման: Մյուս կողմից, միջազգային կառույցների կողմից տրամադրվող վարկային միջոցները, որպես կանոն, արտոնյալ պայմաններով են տրամադրվում, ինչը նվազեցնում է դրանց սպասարկման բեռը: Առաջարկվել է պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում մեծացնել ներքին փոխառու միջոցների տեսակարար կշիռը, ուշադրության կենտրոնում պահել ներքին և արտաքին պարտքի ձևավորման ու դրանց ժամկետային մարման ռիսկերի կառավարումը, ներդնել ռիսկերի գնահատման համակարգ, որով հնարավորություն կընձեռվի անմիջապես ճանաչել պետական պարտքին բնորոշ ռիսկերը, ինչպես նաև համապատասխան աշխատողների մոտ ռիսկերի կառավարման գիտելիքների և դրանց կիրառման կարողությունների զարգացումը,

Հրատարակվել է թվով 6 գիտական հոդված:

2) «Պարենային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»

(ղեկ. տ.գ.թ. Դ.Հարությունյան) թեմայի իրականացման շրջանակներում կատարվել են վերլուծություններ համաշխարհային, ՀՀ և ԼՂՀ պարենային ապրանքների գների վիճակագրական ցուցանիշների հիման վրա, որոնց արդյունքում հստակ ներկայացվել են առկա խնդիրները, բացահայտվել են միջազգային գների ազդեցությունը ՀՀ և ԼՂՀ գների վրա, որի արդյունքում ներկայացվել են առկա խնդիրների լուծման ուղիները: Հաշվի առնելով ներկայիս սոցիալ-տնտեսական խնդիրները շատ կարևորվում է առաջին սպառման պարենային ապրանքների գների մասով իրականացված հետազոտությունը, որը փաստում է թեմայի արդիական լինելու հանգամանքը: Կատարել են վերլուծություններ համաշխարհային շուկայում առաջին անհրաժեշտության պարենային ապրանքների արտադրության և արտահանման վիճակագրական ցուցանիշների հիման վրա, որի արդյունքում բացահայտվել են պարենի հիմնական խոշոր արտադրող և արտահանող երկրները, դրանց կողմից արտահանման համար սահմանվող գները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ-ում առկա են պարենային ապահովության խնդիրներ և տարբեր երկրներից ներկրվում են պարենի լայն տեսականի ներքին պահանջարկը բավարարելու նպատակով, ուստի կարևորվում է նաև վերոնշյալ իրականացված հետազոտությունը և թեմայի արդիականություն: Նշվում են ՀՀ-ում իրականացվող գյուղատնտեսության արդի վիճակը, ինչպես նաև հաշվի առնելով ՀՀ-ում սոցիալ-տնտեսական վիճակը՝ սոցիալական բարելավման մեջ մեծ տեղ են հատկացնում ՀՀ-ում գյուղատնտեսության պոտենցիալի զարգացման հիմնախնդիրները, հատկապես բուսաբուծության և անասնապահության ճյուղերի զարգացումը, մասնավորապես բուսաբուծության մասով բարձր մթերատու սորտերի բարելավման առկա ցանքատարածությունները, ինչպես նաև բերքատու այգիները: Կարևորվել է

ջերմոցային տնտեսությունների զարգացումը ՀՀ-ում և ներկայացվել են առաջարկներ և տեխնիկական լուծումներ: Անասնապահության ճյուղի տեսանկյունից ներկայացրել են առաջարկներ առկա անասնազվաքանակը ավելացնելու և մթերատվությունը բարձրացնելու նպատակով՝ նոր բարձր-մթերատու կենդանիների ներկրումը ՀՀ և առկա ցեղատեսակների հետ տրամախաչման արդյունքում ցեղատեսակների բարելավման նպատակով:

Թեմայի շրջանակում հրապարակվել են մի շարք գիտական հոդվածներ:

IV. Կիրառական մշակումների արդյունքները.

«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկ. ՀՀ ԳԱԱ թղթ. անդամ տ.գ.դ., Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ԵՏՄ-ի ինտեգրացիոն գործընթացում հաշվարկվել են գործարար միջավայրի վրա ազդող հարկային վարչարարության ընթացակարգերի նվազեցման հնարավորությունները՝ մաքսային սահմանի վրա ԱԱՀ-ի դադարեցման համատեքստում: Բացի այդ, գնահատելով ԵՏՄ ԱԱՀ-ից ստացվող օգուտները, հաշվարկվել է, որ ՀՀ պետական բյուջե է ներառվելու 1,3 մլրդ դրամ:

2014թ. կառավարությանն են ներկայացվել երկրաբանահանքաբանական գիտությունների դոկտոր Հ.Ավագյանի թվով հինգ՝ **«Պիրիփ հանքանյութը դիփարկել որպես մետաղական օգտակար հանածո»**, **«ՀՀ բնական ցեոլիտները որպես կաթնափվության բարձրացման խթանիչ»**, **«Մետալուրգիական գործարանների կառուցման անհրաժեշտությունը ՀՀ-ում»**, **«ՀՀ Քաջարանի պղնձամոլիբդենային կազմավորման հանքավայրի շահագործման արդյունավետության հիմնախնդիրները»**, **«ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության և հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը»**, տ.գ.դ. Ա.Բայադյանի **«ՀՀ ագրարային ոլորտի արտադրական գործընթացների և տնտեսավարման ձևերի կարգավորման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները»**, տ.գ.թ. Ա.Թամազյանի **«Ձեռնարկափրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում»**, տ.գ.թ. Գ.Կիրակոսյանի **«Հարկային բեռի գնահատման հիմնահարցերը և հավասարաչափ բաշխման խնդիրները ՀՀ-ում»** գիտական թեմաների շրջանակներում ստացված եզրակացությունները և առաջարկությունները, որոնք կարող են օգտակար լինել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների և նորացվող տնտեսական քաղաքականության համատեքստում:

V. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2014թ. Հրատարակված մենագրություններն ու համահեղինակությամբ գրքերը

Մենագրություններ

1. Ավագյան Հ.Ս., Հազվագյուտ տարրերն ու հազվագյուտ հողատարրերը Հայաստանի Հանրապետության հանքավայրերում, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -176 էջ
2. Ավագյան Հ.Ս., ՀՀ հանքավայրերում առկա պիրիտ հանքանյութի և դրա հարակից քաղադրիչների փոշիացումը կանխելու ուղիներն ու հեռնկարները, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -48 էջ

3. Զատիկյան Ա.Թ., Դանիելյան Ա.Հ., ՀՀ փոքր և միջին ձեռնարկությունների գործունեության կարգավորման ուղիները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -182 էջ
4. Թամազյան Ա.Ռ., Ձեռնարկատիրություն, մրցունակություն և ռիսկ, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -192 էջ
5. Կիրակոսյան Գ.Ֆ., Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային բեռի արդարացի բաշխման և վարչարարության բարելավման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -104 էջ
6. Հարությունյան Տ.Վ., Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -256 էջ
7. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ. Պետական հակաճգնաժամային քաղաքականության միջազգային փորձը և դրա վերլուծությունը,- Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ 2014, 176 էջ
8. Մակարյան Ա., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման ուղիների ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -130 էջ
9. Մանասերյան Թ.Ն., Տնտեսական պատմություն. ռազմավարական ուրվագծեր, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ, -Եր. : «Այլընտրանք» հետազոտական կենտրոն, 2014, -836 էջ
10. Սարինյան Ռ.Ն., Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության, 2 գրքով, գիրք 1, ՀՀ ԳԱԱ, -Եր. : ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -352 էջ
11. Սարինյան Ռ.Ն., Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության, 2 գրքով, գիրք 2, ՀՀ ԳԱԱ, -Եր. : ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -317 էջ
12. Սուվարյան Յու.Մ., Տնտեսություն, գիտություն, կրթություն, ՀՀ ԳԱԱ, -Եր. : ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -370 էջ
13. «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր.գիտաժողովի նյութեր (2014թ., հուլիսի 4-6, Արզական), -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ

Գիտական հոդվածներ

«Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր.գիտաժողովի նյութեր (2014թ., հուլիսի 4-6, Արզական), -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ

1. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման մոտեցումները ՀՀ-ում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 50-55
2. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում՝ տնտեսության զարգացման համատեքստում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -

248 էջ, էջ 55-61

3. Ավագյան Հ., Թեղուտի պղնձամոլիբդենային հանքավայրի շահագործման հետևանքով սպասվող հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 108-119
4. Ավագյան Հ., Հազվագյուտ հողատարրերն Արմավյանի երկաթի հանքավայրում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 119-127
5. Բաբայան Է., Գևորգյան Ա., Ծառայությունների տնտեսագիտական էությունը, դասակարգումը և ազդող գործոնները շուկայական տնտեսության պայմաններում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 195-201
6. Բայադյան Ա., Մարկոսյան Հ., Պետական պարտքի կառավարման նպատակները և դրա կարգավորման հիմնախնդիրները, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 45-50
7. Բայադյան Ա., Հովհաննիսյան Լ., Հայաստանի գյուղական համայնքներում գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ձևավորման հետագա ապահովման հիմնահարցերը և դրանց լուծման ուղիները, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 127-132
8. Բայադյան Ա., Օհանյան Տ., Կլաստերային քաղաքականության միջազգային փորձը և դրա ներդրման հնարավորությունները ՀՀ-ում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 132-137
9. Գալոյան Լ., Պետական պարտքի օպտիմալ կառավարումը պարտքի օպերատիվ և ռազմավարական կառավարման մոդելների հիման վրա, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 61-66
10. Զատիկյան Ա., Դանիելյան Ա., Ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուրները ՀՀ-փոքր և միջին ձեռնարկություններում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 183-190
11. Թադևոսյան Ա., Նասոյան Տ., Հեռահաղորդակցությունը որպես նոր տեխնոլոգիաների կիրառման, մրցակցության և մարքեթինգի գործիքակազմի խթանման ոլորտ, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 137-144
12. Կոստանյան Շ., Ազատյան Լ., Օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման միտումները, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 144-150

13. Հակոբյան Ե., Կաթիլային ոռոգման տեխնոլոգիայի ներդրման արդյունավետության գնահատումը, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 150-154
14. Հակոբյան Ի., Ֆիզիկական անձանց եկամուտների և գույքի հարկման հիմնական սկզբունքները, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 100-108
15. Հարությունյան Դ., Խաչատրյան Լ., Մարկոսյան Մ., Պարենային ապրանքների արտադրությունը և արտահանումը համաշխարհային շուկա, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 17-35
16. Հարությունյան Դ., Խաչատրյան Լ., Մարկոսյան Մ., Պարենային ապրանքների գների փոփոխությունների միտումները համաշխարհային շուկայում, ՀՀ-ում և ԼՂՀ-ում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 35-45
17. Հարությունյան Թ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերի տեսական և պատմական հարցերի շուրջ, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 233-240
18. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ., Բանկային համակարգի հակաճգնաժամային կարգավորման և ֆինանսական կայունության հիմնախնդիրները, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 11-17
19. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ ագրոարդյունաբերական համակարգի պարենամթերքի իրացման ենթակառուցվածքի հիմնահարցեր, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 166-172
20. Ներսիսյան Գ., Հարկման արդյունավետության ազդեցությունը ՀՀ գործարար միջավայրի վրա, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 82-87
21. Սարգսյան Լ., Քերոբյան Ա., ՀՀ արտաքին առևտրից ակնկալվող օգուտները մաքսային միությանն անդամակցելու պարագայում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 172-179
22. Սարինյան Ռ., Խմբագրի իմ խոսքը, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 223-228
23. Տարանյան Ի., Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի կողմից չկորզվող օգտակար տարրերի փոշիացման հարցերը, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 179-183

24. Տեր-Ղևոնդյան Ա., ՀՀ տնտեսության զարգացման զգայունության վերլուծությունը ԱԱՀ դրույքաչափի նվազեցման դեպքում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 92-96
25. Փարսադանյան Տ., Հարկային վարչարարության գնահատման տեսական հարցադրումներն ըստ հարկերը չվճարելու և հարկային օրենքները խախտելու վարքագծային տեսության, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 96-100
26. Օհանյան Տ., Ալոյան Ռ., ԱԱՀ ռազմավարության քաղաքականությունը ՀՀ-ում, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, -248 էջ, էջ 190-195

«Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ -1(21), -Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, -294 էջ

27. Ավագյան Հ., Տարանյան Ի., ՀՀ Քաջարանի պղնձամոլիբդենային և Ամուլսարի ոսկու հանքավայրերից փոշիացվող մի քանի օգտակար տարրերի մասին, «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու -1(21), -Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, -294 էջ, էջ 109-116
28. Բաբայան Է., Կարաքեշիշյան Հ., Պետական բնապահպանական քաղաքականության տնտեսագիտակալոգիական խնդիրների մասին, «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու -1(21), -Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, -294 էջ, էջ 116-123
29. Զաքարյան Ա., Առաքելյան Կ., Մարքեթինգային կառավարման խնդիրները կրթության համակարգում, «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու -1(21), -Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, -294 էջ, էջ 8-15
30. Акопян И., Особенности налогообложения доходов населения в Республике Армения, «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու -1(21), -Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, -294 էջ, էջ 141-148

Այլ հանդեսներում և կայքերում

31. Затикян А., Акопян И., Проблемы налогообложения субъектов малого предпринимательства в Армении. Всероссийский научно-практический журнал “Региональные проблемы преобразования экономики”. #5 (43), 2014, стр. 135-140.
32. Макарян А., Роль новой модели политики занятости в снижении уровня безработицы в Республике Армения. Всероссийский научно-практический журнал “Региональные проблемы преобразования экономики”. #4 (42), 2014, стр. 148-152.
33. Хачатрян В.В., Концептуальные основы инновационного развития экономики и

- науки. “Инновационная экономика Казахстана: устойчивое развитие в условиях глобализации”, Сб. материалов международной научной конференции молодых ученых, –Астана: Евразийский инновационный университет им. Л.Н.Гумилева, 2014, часть 1, –426с. стр.326-330
34. Тавадян А.А. (2014). “Принцип минимального интервала полосы неопределенности экономики,” *Мир перемен*, No. 1, с. 85-88.
35. Тавадян А.А. (2014). “Интеграционные приоритеты Армении: взгляд из Еревана,” *Россия и новые государства Евразии*, 2 (23), с. 28-42.
36. Тавадян Ашот (2014). “Оценка миграционных процессов Армении,” Евразийская информационная лига. <http://eurasianinfoleague.com/topic.php?id=26226>
37. Bayadyan, A.H., Harutyunyan, V.L. (2014). “Analysis of the dynamics and structural changes in the public debt of RA and its regulation methods,” *Annals of Agrarian Science*, 12 (1), pp. 95-99.
38. Babasyan T., Hayrapetyan A., Christian ethis VS. corrupt economy, *European scientific journal*, ESJ, 2014, march, European scientific institute, ESI, march 2014 edition vol. 10, № 7, pp. 267-283
39. Hayrapetyan A.A., The role of innovations in the commercial organizations. “Инновационная экономика Казахстана: устойчивое развитие в условиях глобализации”, Сб. материалов международной научной конференции молодых ученых, –Астана: Евразийский инновационный университет им. Л.Н.Гумилева, 2014, часть 1, –426с. стр. 330-333
40. Tavadyan A.A. (2014).” Sensitivity Thresholds of Countries with Transitional Economies: the Case of Armenia” *Intellectual Archive*, Volume 3, Number 5, pp.46-60.

«Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես

41. Բալայան Ա., Գնաճի, միջին փոխարժեքի և ապրանքային (առևտրային) հաշվեկշռի փոխկապվածությունն ու ժամանակագրական փոփոխությունները ՀՀ-ում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 65-68
42. Գալոյան Լ., Պետական պարտքի կառավարման կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 2-5
43. Գալոյան Լ., ՀՀ-ում տնտեսական աճի վրա պետական պարտքի ազդեցության գնահատման ռեգրեսիոն վերլուծությունը / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 5-8
44. Դրամբյան Ա., Բիզնես միջավայրի կառուցվածքն ու դրա ազդող գործոնները / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 56-58
45. Հարությունյան Թ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման մեխանիզմների վերլուծությունը ՀՀ-ում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #1(163) հունվար 2014, -Եր.: էջ 14-16
46. Հարությունյան Թ., ՀՀ մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխության միտումները ճգնաժամի և հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #1(163) հունվար 2014, -Եր.: էջ 16-19
47. Հարությունյան Թ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման մեխանիզմների ազդեցության գնահատումը ՀՀ-ում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #1(163) հունվար 2014, -Եր.: էջ 16-19

- էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 31-34
48. Հարությունյան Ռ., Սթրեն-Թեստավորում. Հիփոթեզ, թե ճգնաժամի կանխարգելման սցենար/ «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 31-34
49. Ներսիսյան Գ., Հարկային համակարգի արդյունավետության բարձրացման որոշակի մոտեցումները / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #1(163) հունվար 2014, -Եր.: էջ 28-30
50. Ներսիսյան Գ., Հայաստանի Հանրապետությունում հարկման արդյունավետության բարձրացման և ստվերային եկամուտների նվազեցման տեսական հարցադրումները / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 20-22
51. Ներսիսյան Գ., Հարկային մեխանիզմի և հարկման արդյունավետության գնահատման մոտեցումները ՀՀ-ում / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 22-24
52. Պողոսյան Վ., ՀՀ ինվազիոն ներուժի զարգացմանը խորընդոտող համակարգային գործոնները / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #3(165) մարտ 2014, -Եր.: էջ 78-80
53. Փարսադանյան Տ., Գործարար միջավայրի և հարկային բարեփոխումների փոխազդեցության համեմատական բնութագիրը / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #2(164) փետրվար 2014, -Եր.: էջ 27-29

«Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդեսում

54. Սուվարյան Յու.Մ., Հարությունյան Վ.Լ., Սարգսյան Վ.Ա., Խաչատրյան Վ.Վ., Գիտակրթական համակարգի տեխնոլոգիական զինվածության գնահատման ու կանխատեսման մեթոդաբանական հարցեր / «Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդես, #1(640), 2014, -Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., էջ 138-154

Գրախոսված աշխատանքներ

55. Սարինյան Ռ.Ն., Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» Տ.Վ.Հարությունյանի մենագրության վերաբերյալ (-Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., -256 էջ) / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, #5(167) մայիս 2014, -Եր.: էջ 80-81

VI. Տվյալներ ինստիտուտի ղեկավարության մասին

Տնօրեն՝ Հ ԳԱԱ թղթ.-անդամ, տ.գ.դ.Վ. Հարությունյան
Փոխտնօրեն՝ տ.գ.թ. Ա. Զատիկյան
Գիտական քարտուղար՝ տ.գ.թ. Ք.Բաղդասարյան
Էլեկտրոնային փոստը՝ **E-mail: info@economics.sci.am**.
Ինտերնետային կայքը՝ **economics.sci.am**.

VII. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ՝

- ա) մինչև 35 տարեկան 4 գիտնական է զբաղեցնում ղեկավար պաշտոն, , որից 2-ը՝ կին
բ) հաշվետու տարում ընդունվել են 9 երիտասարդ մասնագետներ, այդ թվում՝ 5 կին և ազատվել են 11 երիտասարդ մասնագետ, որից 2-ը՝ կին
գ) մինչև 35 տարեկան գիտաշխատողների թվաքանակը կազմում է 21, 35-ից 60 տարեկան՝ 17 և ավել տարիքի՝ 13:

VIII. Հաշվետու տարում պաշտպանված դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների քանակը

Պաշտպանվել են դոկտորական՝ - , 9 թեկնածուական ատենախոսություններ

IX. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատրվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին՝ -

X. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համադրողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համադրող հրապարակումներ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (1 աշխատակից դասավանդում են), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (3), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (2), Անանիա Շիրակացի միջազգային հարաբերությունների (1), Հայաստանի Ազգային Ագրարային (1) համալսարանների հետ:

Ինստիտուտի տնօրեն ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վլադիմիր Հարությունյանը ընդգրկվել է համառուսական գիտապրակտիկ "Региональные проблемы преобразования экономики". ամսագրի գիտախմբագրական խորհրդի կազմում:

Ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյանը սույն թվականի օգոստոսի 3-5-ը մասնակցել է Տուլյա (Ռուսիա) «Պետություն-մասնավոր հատված համագործակցություն: ՓՄՁ-ների վերապատրաստման դասընթաց» խորագրով գիտաժողովին՝ որպես ՓՄՁ-ների տնտեսական հարցերով փորձագետ:

Ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող Ալբերտ Հայրապետյանը սույն թվականի մարտի 13-17-ը մասնակցել է Իտալիայի Հանրապետության նախագահի, Իտալիայի ԱԳՆ-ի և ՄԱԿ-ի Հռոմի գրասենյակի բարձր հովանու ներքո Հռոմ քաղաքում անցկացված ՄԱԿ-ի «ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդի ժողովրդավարացումը» թեմայով մոդել համաժողովին:

Սույն թվականի մայիսի 21-ին Աստանայում տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյանը, կրտսեր գիտաշխատող Ալբերտ Հայրապետյանը մասնակցել են երիտասարդ գիտնականների

«Ղազախստանի իննովացիան տնտեսությունը կայուն զարգացման գլոբալիզացիայի պայմաններում» խորագրով միջազգային գիտական նստաշրջանին: Վ.Խաչատրյանը հանդես է եկել «Տնտեսության և գիտության իննովացիոն զարգացման կոնցեպտուալ հիմունքները», Ա.Հայրապետյանը «Իննովացիայի դերն առևտրային կազմակերպություններում» թեմաներով:

Ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող Ա.Մակարյանը Բաց հասարակության հիմնադրամներ-Հայաստան՝ ֆինանսական օժանդակության շնորհիվ՝ Հանրային քաղաքականության կրթաթոշակներ նախաձեռնություն՝ ծրագրի շրջանակներում ստացված դրամաշնորհի շրջանակներում իրականացնում է հետազոտություն «Եվրասիական տնտեսական միությանն անդամակցության տնտեսական ազդեցության գնահատականը Հայաստանի տնտեսության վրա» թեմայով՝ 2014թ. հոկտեմբերից մինչև 2015թ. մայիս ամիսներին:

Համալրողողների թվաքանակը՝19

Համալրող հրապարակումներ՝

1. **ՀՊՃՀ-ի հեղինակ**՝ Սարինյան Ռ.Ն. «Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ, 2013, 224 էջ

2. Այլընտրանք հետազոտական կենտրոնի հեղինակ

Թ.Ն.Մանասերյան «Տնտեսական անվտանգության ռազմավարության ուրվագծեր» ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, - Եր.: Այլընտրանք հետազոտական կենտրոն, 2014. -836էջ

3. **«Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ-ի հեղինակ**՝ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ), Եր., 2014, 1(21) 294 էջ :

XI. Տեղեկություն համալրող միավորումների (ամբիոններ, լաբորատորիաներ և այլն) մասին –

**Ինստիտուտի տնօրեն,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ
տնտ.դոկ., պրոֆեսոր՝**

Վ.Լ. Հարությունյան

**Գիտքարտուղար,
տնտ.գիտ.թեկնածու՝**

Ք.Յու.Բաղդասարյան

Արտոնագրային ցուցանիշներ

№	Կազմակերպությունը	Արտոնագրերի հայտերի թիվը	Դրական որոշումների թիվը	Ստացված արտոնագրերի թիվը
1	1	2	3	4
	-	-	-	-

2014 թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալներ

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տնտ. Պայմանագրեր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	380,0	129617,7	9161,0	-

Կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1.	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» խորագրով	ՀՀ, Կոտայքի մարզ, Արզական, ՀՀ ԳԱԱ գիտաժողովների տանը հուլիսի 4-7, 2014թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ.ՏԻ և ՀՊՏԻ	30	-
2.	Գիտաժողով «Զարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ» խորագրով	Ք.Երևան, Նալբանդյան 128, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան, հոկտեմբերի 29-31, 2014թ., ՀՊՏՀ և ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ	200	-

Աշխատակիցների արտասահման, այդ թվում՝ ԱՊՀ երկրներ, կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովների մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	Ղազախստան	2	-	-
		Իտալիա	1	-	-
		Ռումինիա	1	-	-

Արդասահմանյան գիտնականների ընդունելություն կազմակերպությունում

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
			Գիտաժողովներին մասնակցելու		
1	2	3	4	5	6

Կազմակերպության միջազգային դրամաշնորհներ

№	Կազմակերպությունը	Թեմայի անվանումը	Հիմնադրամի կամ կազմակերպության անվանումը	Դրամաշնորհի ժամկետը		Ֆինանսավորման ծավալը (\$, €, դր., քրճ.)		Թեմայի ղեկավարը
				սկիզբ	ավարտ	ընդհանուր	2014 թ. համար	
1	2	3	4	5		6	7	8

Կազմակերպության 2014 թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե առ 01.11.2014թ.	Դրամաշնորհներ		
				արտաբյուջե (\$, €, քրճ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	2	3	4	5	6	7
1.	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	147868,2	5936,6	-	-	-

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2014 թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	12	-	-	-	54	10	-	-

Ասպիրանտների թվաքանակը

№	Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում՝ կանայք) առ 01.01.2015 թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
		ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	2	3	4	5	6
	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	11/1	13/9	5/0	3/1

Տվյալներ մասնագիտական խորհուրդների վերաբերյալ

№	Կազմակերպությունը	Ատենախոսության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահը, գիտքարտուղարը (գիտ.աստիճան, անուն, ազգանուն)	2012 թ. կազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
					դոկտորական	թեկնածուական
1	2	3	4	5	6	7

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2015 թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	66	51	1	1	8	25

Отчет об основных результатах научной и научно-организационной деятельности Института экономики имени М.Котаняна НАН РА. за 2014 г

1. Важнейшие результаты деятельности института

В рамках темы «Пути повышения эффективности налогообложения и налогового администрирования в РА» (рук. темы член-корр. НАН РА, д.э.н. В.Арутюнян) дана оценка «цены» и цели налоговых реформ, направленных на повышение уровня эффективности налогового администрирования в ходе проведения налоговых проверок. Стимулирующая налоговая политика создает благоприятные экономические условия в отношениях между государством и налогоплательщиками. Обоснованы результаты собираемости налогов, взаимодействия налоговых органов с налогоплательщиками. Принято во внимание, что задача повышения эффективности налогового администрирования крупнейших налогоплательщиков способствует формированию конкурентоспособной налоговой системы в РА, а также исполняемости налоговых обязательств.

Опубликованы книги Ю.Суваряна «Экономика, наука, образование», Р.Сариняна «Контурь истории армянской экономической мысли» (1 и 2ч.). В монографии Т.Манасеряна «Экономическая безопасность: контурь стратегии» рассмотрены проблемы экономической безопасности на общегосударственном и национальном уровнях, а также законодательные и правовые предпосылки обеспечения экономической безопасности. Приведен анализ причин возникновения угроз экономической безопасности, представлены пути достижения экономической безопасности.

В книге Т.Арутюняна «Пути повышения эффективности налогообложения и налогового администрирования в РА» впервые в обобщенной форме рассмотрены сформировавшиеся в разных странах основные подходы к повышению эффективности налогообложения и налогового администрирования, особенности применяемой к ним налогово-бюджетной политики, а также особенности и недостатки распределения и переноса налоговой нагрузки. Под редакцией член-корр. НАН РА В.Арутюняна в книге А.Затикяна, А.Даниеляна «Пути регулирования деятельности малых и средних предприятий в условиях финансово-экономического кризиса» исследованы концептуальные и методологические проблемы деятельности малых и средних предприятий (МСП), предложены научно обоснованные механизмы повышения эффективности антикризисного управления, а также пути повышения эффективности управления деятельностью МСП и совершенствования навыков, необходимых для их управления.

II Основные результаты исследований по базовому финансированию

1. Из научных тем в направлении «Макроэкономические проблемы и финансы» исследованы:

В рамках **темы «Антикризисные мероприятия в мире и в Армении»** (рук. – темы член – корр. НАН РА, д.э.н. В.Арутюнян) выявлено, что в мировой практике существует ряд экономических и политических рисков, оказывающих действенное влияние на экономику отдельных стран, а также регионов. Мировая экономика в период до 2020 г. будет развиваться медленными темпами, более того, ожидается также ряд негативных тенденций, связанных с применением санкций против Российской Федерации со стороны ЕС, США и Японии в связи с кризисом на Украине. С другой стороны, из-за революции в добыче сланцевых нефти и газа, в области энергетики, военного положения в ряде арабских стран, как и в результате неуправляемого спада цен на нефть в мире наблюдается резкое снижение цен на нефть. Последнее окажет отрицательное влияние на экономику РФ, что также может привести к падению темпов роста экономики РА и целому ряду негативных тенденций. Это может быть компенсировано только за счет положительных сдвигов в результате вступления в ЕАЭС. В этом контексте, хотя и не говорится о серьезных и разрастающихся кризисных явлениях, однако, тем не менее, ряд экономических показателей повторяет тенденции

2008-2009 гг., что свидетельствует о предкризисном состоянии и необходимости проведения антикризисных мероприятий, предотвращающих повторный кризис.

В рамках темы **«Актуальные проблемы предпринимательства и пути их решения»** (рук. темы к.э.н. А.Тамазян) обобщены результаты научных исследований, посвященных предпринимательской деятельности, а также освещению и анализу теоретических и методологических проблем двух важных составляющих этой деятельности – конкуренции и предпринимательским рискам. На основе критического подхода к существующим в специальной литературе взглядам, представлены также новые подходы к вопросам определения базовых понятий и интерпретации экономических законов и закономерностей, связанных с предпринимательством, конкуренцией и предпринимательскими рисками. В рамках выполняемой темы опубликована одна монография.

Из научных тем в направлении «Проблемы реального сектора экономики» исследованы:

В рамках темы **«Пути решения проблем регулирования форм хозяйствования производственных процессов аграрной сферы РА»** (рук. темы д.э.н. А.Баядян) проведен анализ производственных мощностей перерабатывающих организаций и возможностей развития инфраструктуры на протяжении нескольких лет. Результаты анализа свидетельствуют о росте объемов производства основных видов сельскохозяйственной продукции, приводящем к увеличению их предложения на внутреннем рынке для отдельных видов продукции, и тем самым к созданию возможности для роста экспорта, а также замены импортируемой сельскохозяйственной продукции местной. Прежде всего это связано с тем, что Армения обладает достаточным потенциалом для того, чтобы стать вполне конкурентоспособным производителем таких продуктов питания, пользующихся

спросом в СНГ и других странах, как фрукты, овощи, молочные продукты, алкогольные напитки, растительные чаи и т.д. По теме опубликовано 7 статей.

В рамках темы **«Пути региональной интеграции РА (РА-Таможенный союз)»** (рук. темы д.э.н. А.Тавадян) представлены возможности и вызовы вступления Армении в Таможенный союз. Особое внимание уделено тому обстоятельству, что Таможенный союз всего лишь с трехлетней историей имеет тенденцию к превращению в Европейский экономический союз. В этом контексте, исходя из экономических интересов Армении может оказаться в ряду тех стран, кто формирует и иницирует Таможенный союз, поскольку активное участие в интеграции в качестве соучредителя гораздо предпочтительнее, чем рефлексия в дальнейшем на требования уже сформировавшегося союза. С другой стороны, евроинтеграция не только противоречит интересам Таможенного союза, но и, наоборот, может позволить лучше реализовать конкурентные преимущества стран, в том числе в рамках ЕС, и еще больше усилить позиции на международном рынке.

В направлении «Теоретические исследования и история экономической мысли» исследованы:

В рамках темы **«Контуры современных течений армянской экономической мысли. Армянские экономисты»** (рук.темы д.э.н. Р.Саринян) на протяжении последних десятилетий исполнители периодически обращались к состоянию современной армянской экономической мысли, пытаясь отразить контуры происходящих изменений в форме очерков. Вначале преимущественно были рассмотрены вопросы так называемого «вхождения» в рыночную экономику и направления движения, позже – вопросы выявления ошибок, условностей и реалий, самопознания. Протекающие разрозненные процессы отражались в старых и новых учениях, угасая во множественности взглядов, так и не превратившись в определенную целостную систему. Поиски запутаны, как и в предыдущие два десятилетия. Современное состояние экономической жизни, возникновение новых экономических укладов и функций обусловили необходимость исследования присущих переломному периоду новых тематических течений в попытке изучить экономическое поведение общества в интерпретации новейших направлений. Однако экономическая мысль не всегда дает направление сдвигов в экономике, обуславливая происходящие в ней изменения.

Анализируемый в теме материал дает определенное представление о новейшем периоде армянской экономической мысли – наблюдательном пункте этой неисследованной области, новых изысканиях, периодизации и процессах движения. По теме опубликованы две книги.

III Основные результаты исследований по тематическому финансированию

1) В рамках темы «Проблемы управления государственным долгом и пути их решения в Республике Армения» (рук. темы д.э. н. А.Баядян) проведен хронологический анализ как валового, так и внутреннего и внешнего государственного долга с обособлением управления государственным долгом после провозглашения

независимости и на современном этапе развития. Проанализированы взаимосвязь государственного бюджета и государственного долга РА, возможность прогнозирования государственного долга РА. Рассмотрены экономические предпосылки и правовые основы формирования и развития рынка государственных облигаций РА, в частности, особенности рынка государственных облигаций и подходы к его оценке. Показано, что в структуре внутреннего государственного долга основной тенденцией, наблюдаемой в последние годы, является повышение доли среднесрочного государственного долга, что может привести также к нестабильности государственного долга. В структуре внешнего государственного долга важнейшей тенденцией в кризисные годы является увеличение доли двусторонних кредитов, ведущих к росту зависимости от отдельных стран. С другой стороны, кредитные средства, предоставляемые международными организациями, как правило, выдаются на льготных условиях, что снижает нагрузку их обслуживания. Предложено в источниках финансирования дефицита государственного бюджета увеличить удельный вес внутренних заемных средств, держать в центре внимания управление рисками, связанными с формированием внутреннего и внешнего долга и их срочным погашением, внедрить систему оценки рисков, позволяющей сразу распознать присущие государственному долгу риски, а также развивать знания по управлению рисками и навыки их применения у соответствующих работников.

2) **В рамках темы «Проблемы обеспечения продовольственной безопасности в РА»** (рук. темы к.э. н.Д.Арутюнян) на основе статистических показателей цен на продовольственные товары на мировом рынке, в РА и НКР проведен ряд анализов, позволяющих выявить существующие проблемы. Показано влияние мировых цен на цены в РА и НКР и представлены пути решения существующих задач. С учетом современных социально-экономических задач подчеркнута важность исследования цен на продовольственные товары первой необходимости, что свидетельствует об актуальности темы. В результате анализа статистических показателей производства и экспорта продовольственных товаров первой необходимости установлены основные крупные производящие и экспортирующие продовольствие страны и цены, определяемые ими при экспорте. Актуальность выполненного исследования обусловлена тем, что в РА существуют проблемы продовольственного обеспечения и удовлетворения внутреннего спроса за счет импорта из разных стран широкого ассортимента продовольствия. На основе анализа современного состояния сельского хозяйства РА и учета социально-экономической обстановки в республике в работе большое место отведено проблемам развития сельскохозяйственного потенциала страны для улучшения социальной сферы. Обоснована актуальность развития отраслей растениеводства и животноводства, в частности, по линии растениеводства улучшение структуры посевных площадей под высокопродуктивные сорта и урожайные сады. Подчеркнута важность развития тепличных хозяйств в РА и представлены предложения и технические решения. С целью увеличения поголовья скота и повышения продуктивности в отрасли животноводства представлены предложения по ввозу в РА новых высокопродуктивных животных для улучшения генофонда пород в результате их скрещивания с имеющимися породами. В рамках темы опубликован ряд научных статей.

IV Результаты прикладных исследований

В рамках темы ***«Пути повышения эффективности налогообложения и налогового администрирования в РА»*** (рук. темы член-корр. НАН РА, д.э.н. В.Арутюнян) оценены возможности снижения влияния процедур налогового администрирования на бизнес среду в процессе интеграции в ЕАЭС и в контексте прекращения взимания НДС на таможенной границе. Кроме этого, оценивая полученные от взимания НДС выгоды в ЕАЭС, рассчитано, что из 170- миллионного рынка ЕАЭС в государственный бюджет РА поступит 1,3 млрд.драмов.

В 2014 г.в Правительство РА представлены заключения и предложения д.геол-минерал. н. Г.Авакяна ***«О рассмотрении минерала пирит в качестве металлического полезного ископаемого»***, ***«Природные цеолиты РА как стимуляторы повышения урожайности»***, ***« О необходимости строительства металлургических заводов в РА»***, ***«Проблемы эффективности эксплуатации медномолибденовой формации Каджаранского месторождения РА»***, ***«Оценка отходов обогащения руд горнорудной промышленности и их экологических последствий в РА»***, д.э.н. А.Баядяна ***«Пути решения проблем регулирования форм хозяйствования и производственных процессов аграрной сферы РА»***, к.э.н. А. Тамазяна ***«Актуальные проблемы предпринимательства и пути их решения в РА»***, к.э.н. Г.Киракосяна ***«Проблемы оценки налоговой нагрузки и задачи их равномерного распределения в РА »***, полученные в рамках научных тем, которые могут быть полезны в контексте осуществляемых в РА антикризисных мероприятий и обновляемой экономической политики.

REPORT

On the main results of the research and scientific-organizational activities of M. Kotanyan Institute of Economics of the NAS of the RA for 2014

I. The Main Results

Within the scopes of the research “Approaches to increasing the efficiency of the taxation and tax administration in the Republic of Armenia” (research team leader: Vladimir Harutyunyan, the corresponding member of the NAS of the RA) the “value” and the purpose of tax reforms aimed at increasing the level of efficiency of tax administration in carrying out tax inspection procedures was assessed. Stimulating tax policy favors good relations between the government and a tax payer. The results of interactions among tax authorities and tax payers, and the level of tax collection have been justified. The following issues have been taken in account: improving tax administration while working with large taxpayers, and the rate of tax compliance of large tax that enable creating a competitive tax system in the Republic of Armenia.

The following books have been published: Economy, Science, Educations (author: Yuri Suvaryan); the Outline of the history of the Armenian Economic Thought (author: Robert Sarinyan). In his book titled “Economic Security: The Strategic Outline” Tatoul Manassarian analyzes the issues on the strategy for ensuring economic security of the nation, including national interests, and the role of the state in designing and implementing the respective strategy that addressed the above-stated issues. In his book titled “Approaches to Increasing the Efficiency of the Taxation and Tax Administration in the Republic of Armenia” Tigran Harutyunyan. for the first time, provides a detailed study on the main best practices of increasing the efficiency of taxation and tax administration in various countries, the peculiarities of fiscal policy supporting these measures, and the peculiarities and shortcomings of distributing and shifting the tax burden. In their book titled “Approaches to Regulating Activities of Small and Medium-Sized Companies during the Financial and Economic crisis” (ed. Vladimir Harutyunyan, the corresponding member of the NAS of the RA) the authors, Alvard Zatikyan and Arman Danielyan study conceptual and methodological issues on the activities of the SMEs, propose scientifically proven procedures to increase the efficiency of anti-crisis management measures, and provide recommendations on directions for increasing the efficiency of measures to manage the activities and enhance the capacity of the SMEs.

IV. Applied Research Results

Within the scopes of the research “Approaches to increasing the efficiency of the taxation and tax administration in the Republic of Armenia” (research team leader: Vladimir Harutyunyan, the corresponding member of the NAS of the RA) the possibilities of reducing number of tax administration procedures that affect the business climate have been discussed with regard to Armenia’s accession to the Eurasian Economic Union (EEU) in the context of not paying VAT at the customs border. Besides, by estimating the benefits from not paying VAT in other member states, It has been calculated that the contributions of the

170 million-market to the central budget of the Republic of Armenia will comprise approximately 1.3 billion AMD.

In 2014, the Institute provided recommendations and conclusions of the following research projects carried out by the research teams of the Institute: “Considering Pyrite as a metallic useful metal,” “The natural zeolite of the Republic of Armenia as a stimulus for increasing the volumes of milk craved,” “The necessity of building mining plants in the Republic of Armenia,” “The Issues on efficiency of exploiting the Qajaran ore mine and formation of copper–molybdenum,” “The enriched scraps and the wastes of the mining industry and their damage to the environment” (team leader: Hrachik Avagyan, Doctor Sciences (Geology and Mining)); “Approaches to address the Issues on regulating Production processes in the agriculture sector and forms of conducting business” (team leader: Ashot Bayadyan, Doctor of Sciences (Economics)); “Contemporary issues on entrepreneurship and approaches to address them” (team leader: Artur Tamazyan, Candidate of Sciences (Economics)); “The issues on calculating the tax burden and its equitable distribution in the Republic of Armenia ” (team leader: Gevorg Kirakosyan, Candidate of Sciences (Economics)) that could be useful and could be considered in implementing crisis response measures and reviewing the economic policy ”.